CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
NILS WAHL
prezentate la 4 februarie 2016 [1]

Cauza C-211/15 P

Orange SA, fostă France Télécom,
împotriva

Comisiei Europene

„Recurs — Ajutor pus în aplicare de Republica Franceză în favoarea France Télécom privind reforma modului de finanțare a pensiilor funcționarilor de stat afiliați France Télécom — Reducerea compensației care trebuie plătită statului de France Télécom — Decizie prin care ajutorul este declarat compatibil cu piața internă în anumite condiții — Existența unui avantaj — Cadrul de referință relevant — Luarea în considerare a unui «dezavantaj structural»”

1. Prin prezentul recurs, Orange SA (denumită în continuare „Orange”), fostă France Télécom, urmărește să obțină anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 26 februarie 2015, Orange/Comisia [2], prin care acesta i-a respins cererea de anulare a Deciziei 2012/540/UE a Comisiei din 20 decembrie 2011 privind ajutorul de stat C 25/08 (ex NN 23/08) – Reforma modului de finanțare a pensiilor funcționarilor de stat afiliați France Télécom – pus în aplicare de Republica Franceză în favoarea France Télécom [3].

2. Printre problemele ridicate în recurs, Curții i se solicită printre altele să stabilească dacă Tribunalul a confirmat în mod întemeiat decizia în litigiu în ceea ce privește existența unui avantaj economic în favoarea France Télécom. Va trebui să examineze în special dacă respectivul „cadru de referință” ales de Comisia Europeană în scopul identificării unui astfel de avantaj a fost corect definit în ceea ce privește măsurile denumite „de compensare” în litigiu, adoptate în contextul specific al reformei modului de finanțare a pensiilor funcționarilor de stat care fuseseră afiliați France Télécom.

3. În opinia noastră, cauza oferă o ocazie cu totul deosebită pentru a preciza că, exceptând ipoteza care răspunde criteriilor desprinse din Hotărârea Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg [4], faptul că o măsură de stat are ca obiectiv să libereze o întreprindere de un pretins dezavantaj structural sau competitiv nu poate exclude această măsură de la calificarea de ajutor în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE.

1 — Limba originală: franceza.

2 — T-385/12, EU:T:2015:117, denumită în continuare „hotărârea atacată”.

3 — JO 2012, L 279, p. 1, denumită în continuare „decizia în litigiu”.

4 — C-280/00, EU:C:2003:415.

I – **Istoricul cauzei**

4. Istoricul cauzei, astfel cum reiese din hotărârea atacată, poate fi descris astfel:

„1 Măsurile care fac obiectul prezentei cauze constau în schimbările introduse în 1996 în regimul costurilor suportate de reclamantă, Orange, denumită atunci France Télécom, în ceea ce privește plata pensiilor personalului său care are statutul de funcționar.

2 Acest regim, care fusese stabilit în 1990, în momentul creării France Télécom ca întreprindere autonomă față de administrația de stat, prin Legea nr. 90-568 din 2 iulie 1990 privind organizarea serviciului public de poștă și telecomunicații (JORF din 8 iulie 1990, p. 8069, denumită în continuare «Legea din 1990»), a fost modificat prin Legea nr. 96-660 din 26 iulie 1996 privind întreprinderea națională France Télécom (JORF din 26 iulie 1996, p. 11398, denumită în continuare «Legea din 1996»). Noul regim a fost impus cu ocazia, pe de o parte, a constituirii France Télécom ca societate pe acțiuni, precum și a cotației la bursă și a deschiderii unei părți din ce în ce mai mari a capitalului său și, pe de altă parte, a deschiderii totale la concurență a piețelor pe care acesta opera, în Franța și în celelalte state membre ale Uniunii Europene.

3 În ceea ce privește responsabilitățile aferente finanțării prestațiilor sociale ale personalului care are statutul de funcționar public, Legea din 1996 a modificat compensația pe care France Télécom trebuia să o plătească finanțelor publice, potrivit articolului 30 din Legea din 1990, pentru plata și administrarea pensiilor funcționarilor săi, efectuate de stat (denumită în continuare «măsura în litigiu»).

4 Legea din 1990 prevedea că France Télécom era obligată să plătească, în compensația plății și a administrării pensiilor alocate funcționarilor, suma reținerilor aplicate salariului agentului, a căror cotă era stabilită la articolul L 61 din Codul pensiilor civile și militare francez, și o contribuție suplimentară care să permită suportarea integrală a costurilor pensiilor acordate și care trebuiau acordate agenților săi pensionați.

5 France Télécom participa de asemenea la regimurile numite de «compensare» și de «supracompensare», prevăzând transferuri care vizau asigurarea echilibrului între regimurile de pensie ale funcționarilor din alte entități publice.

6 Legea din 1996 a modificat compensația prevăzută la articolul 30 din Legea din 1990 potrivit modalităților descrise în continuare. În primul rând, France Télécom era obligată să plătească reținerea aplicată salariului agentului, al cărei cuantum rămânea neschimbat în raport cu Legea din 1990. În al doilea rând, aceasta era supusă unei «contribuții angajator cu caracter liberatoriu» care înlocuia contribuția angajator precedentă. Această nouă contribuție era întemeiată pe o «rată de echitate concurențială», ea însăși bazată pe o egalizare a nivelului cotizațiilor sociale și fiscale obligatorii, impuse pe salarii, între France Télécom și celelalte întreprinderi din sectorul telecomunicațiilor care sunt supuse dreptului comun al prestațiilor sociale, pentru riscurile comune salariaților de drept privat și funcționarilor de stat și excluzând riscurile care nu sunt comune salariaților și funcționarilor (în special șomajul și creanțele salariale în caz de reorganizare judiciară sau de lichidare a întreprinderii). În al treilea rând, France Télécom era supusă unei «contribuții forfetare excepționale», care a fost stabilită prin Legea nr. 96-1181 din 31 decembrie 1996 privind legea finanțelor pentru 1997 (JORF din 31 decembrie 1996, p. 19490) la 37,5 miliarde de franci francezi (echivalentul a 5,7 miliarde de euro). Această ultimă contribuție includea, pe de o parte, cuantumul provizioanelor anuale (3,6 miliarde de euro) pe care France Télécom le constituise până în 1996 pentru a face față cotizațiilor pentru pensie viitoare prevăzute atunci și, pe de altă parte, o sumă suplimentară (2,1 miliarde de euro).

7 În plus, Legea din 1996 a exclus France Télécom din domeniul de aplicare al regimurilor de compensare și de supracompensare.

[…]

9 Prin scrisoarea din 20 mai 2008, Comisia a informat Republica Franceză cu privire la decizia sa de a iniția, pentru ajutorul în cauză, procedura prevăzută la articolul 108 alineatul (2) TFUE (denumită în continuare «decizia de inițiere a procedurii»). Republica Franceză și-a prezentat observațiile la 18 iulie 2008.

[…]

12 La 20 decembrie 2011, Comisia a adoptat decizia [în litigiu], care declară ajutorul în cauză compatibil cu piața internă în anumite condiții.

13 În decizia [în litigiu], Comisia a constatat că măsura în litigiu constituia ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE.

14 În ceea ce privește, în special, aprecierea avantajului economic, Comisia a stabilit că măsura în litigiu acorda un avantaj economic France Télécom, întrucât a impus o sarcină nouă și grea pentru stat în ceea ce privește plata și administrarea pensiilor alocate funcționarilor de France Télécom, reducând contribuția pe care France Télécom o plătise anterior.

15 În această privință, Comisia, pe de o parte, în considerentul (105) al deciziei [în litigiu], a calculat cuantumul ajutorului în discuție ca fiind diferența anuală dintre contribuția angajator cu caracter liberatoriu plătită de France Télécom statului francez și contribuțiile pe care le-ar fi plătit în temeiul Legii din 1990 și, pe de altă parte, în considerentul (113) al deciziei [în litigiu] a considerat că plata contribuției forfetare a redus valoarea ajutorului de care a beneficiat France Télécom.

16 Comisia a stabilit de asemenea că măsura în litigiu era selectivă, întrucât privea numai France Télécom, și că denatura sau amenința să denatureze concurența, întrucât permitea France Télécom să dispună de un bilanț contabil prescurtat, care îi permitea să se dezvolte pe piețele serviciilor de telecomunicații care erau deschise treptat concurenței, în Franța și în alte state membre.

17 Comisia a efectuat în continuare o evaluare a compatibilității măsurii în litigiu cu piața internă, în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, și a concluzionat că aceasta nu respecta principiul proporționalității întrucât nu permitea o egalizare a condițiilor de concurență. Potrivit Comisiei, compensația financiară plătită statului de France Télécom nu era egală cu toate costurile sociale care grevau bugetul concurenților France Télécom.

18 Prin urmare, Comisia a stabilit că, pentru a satisface criteriul de conformitate cu interesul comun prevăzut la articolul 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, compatibilitatea ajutorului în cauză cu piața internă necesita calcularea și prelevarea contribuției angajator cu caracter liberatoriu care trebuie plătită de France Télécom astfel încât să egalizeze nivelurile ansamblului cotizațiilor sociale și fiscale obligatorii, impuse pe salarii, între France Télécom și celelalte întreprinderi din sectorul telecomunicațiilor care sunt supuse dreptului comun al prestațiilor sociale, luând în considerare de asemenea riscurile care nu sunt comune salariaților de drept privat și funcționarilor angajați de France Télécom. Această contribuție trebuia prelevată de la France Télécom începând din ziua în care valoarea contribuției forfetare excepționale capitalizate la rata de actualizare care rezultă din aplicarea Comunicării Comisiei privind metoda de stabilire a ratelor de referință și de actualizare (JO 1996, C 232, p. 10, denumită în continuare «comunicarea privind ratele de referință») ar fi atins valoarea contribuțiilor și a costurilor pe care France Télécom ar fi trebuit să le plătească în temeiul articolului 30 din Legea din 1990.

19 Dispozitivul deciziei [în litigiu] are următorul cuprins:

«Articolul 1

Ajutorul de stat rezultat din reducerea contribuției care trebuie plătită statului pentru plata și administrarea pensiilor alocate funcționarilor France Télécom, în conformitate cu Codul pensiilor civile și militare, în temeiul [Legii din 1996] de modificare a [Legii din 1990], este compatibil cu piața internă în condițiile prevăzute la articolul 2.

Articolul 2

Contribuția angajator cu caracter liberatoriu, datorată de France Télécom în temeiul articolului 30 litera (c) din [Legea din 1990], este calculată și prelevată astfel încât să egalizeze nivelurile tuturor cotizațiilor sociale și fiscale obligatorii impuse pe salarii între France Télécom și celelalte întreprinderi din sectorul telecomunicațiilor care sunt supuse dreptului comun al prestațiilor sociale.

Pentru a îndeplini această condiție, cel târziu în termen de șapte luni de la notificarea prezentei decizii, Republica Franceză:

a) modifică articolul 30 din [Legea din 1990] și textele de reglementare sau alte documente adoptate pentru aplicarea acesteia, astfel încât baza de calcul și prelevarea contribuției angajator cu caracter liberatoriu, datorată de France Télécom, să nu fie limitate numai la riscurile comune salariaților de drept privat și funcționarilor de stat, ci să includă și riscurile care nu sunt comune;

b) prelevează de la France Télécom, începând din ziua în care valoarea contribuției excepționale impuse prin [Legea din 1996] capitalizată la rata de actualizare care rezultă din aplicarea [comunicării privind ratele de referință] aplicabilă în speță egalează valoarea contribuțiilor și a costurilor pe care France Télécom ar fi continuat să le plătească în temeiul articolului 30 din [Legea din 1990] astfel cum a fost adoptată inițial, o contribuție angajator cu caracter liberatoriu calculată după modalitățile precizate la litera (a), luând în considerare riscurile comune și cele care nu sunt comune salariaților de drept privat și funcționarilor de stat.»”

II – **Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată**

5. Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 22 august 2012, Orange a formulat o acțiune având ca obiect anularea deciziei în litigiu.

6. În susținerea acțiunii formulate, Orange a invocat patru motive. Primul motiv era întemeiat pe erori de drept și de apreciere, precum și pe încălcarea obligației de motivare, întrucât Comisia a considerat că măsura în litigiu constituia ajutor de stat, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE. Al doilea motiv, invocat cu titlu subsidiar, era întemeiat pe erori de drept și de apreciere în examinarea compatibilității măsurii în litigiu cu piața internă. Al treilea motiv, invocat de asemenea cu titlu subsidiar, era întemeiat pe o eroare de apreciere și pe încălcarea obligației de motivare în aprecierea perioadei în care ajutorul definit în decizia în litigiu este neutralizat de contribuția forfetară extraordinară. Al patrulea motiv era întemeiat pe o încălcare a drepturilor procedurale.

7. Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins acțiunea în întregime și a obligat Orange la plata cheltuielilor de judecată.

8. Decizia atacată a făcut totodată obiectul unei acțiuni depuse la grefa Tribunalului la 2 martie 2012 de Republica Franceză în cauza T-135/12. Hotărârea pronunțată în această din urmă cauză[5], care a respins de asemenea acțiunea menționată și a obligat Republica Franceză la plata cheltuielilor de judecată, nu a făcut, în schimb, obiectul unui recurs.

III – **Concluziile părților și procedura în fața Curții**

9. Orange solicită Curții:

— anularea hotărârii atacate;

— pronunțarea definitivă pe fond și admiterea concluziilor prezentate în prima instanță;

— în subsidiar, trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului și

— obligarea Comisiei la plata în totalitate a cheltuielilor de judecată.

10. Comisia solicită Curții:

— respingerea recursului și

— obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

11. Părțile și-au prezentat observațiile în scris și oral în ședința din 3 decembrie 2015.

IV – **Analiza recursului**

12. În susținerea recursului, recurenta invocă trei motive, întemeiate pe erori de drept săvârșite de Tribunal în aprecierea sa privind existența unui ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, compatibilitatea măsurii în litigiu cu piața internă și, respectiv, perioada în care ajutorul definit în decizia în litigiu a fost neutralizat de contribuția forfetară excepțională.

13. Întrucât problemele invocate în cadrul primului motiv sunt dificile, ne vom concentra analiza asupra acestuia, precizându-se că, în opinia noastră, celelalte motive invocate nu prezintă dificultăți speciale.

A – *Considerații introductive privind contextul elaborării și natura măsurilor în litigiu*

14. Astfel cum am arătat în introducerea la prezentele concluzii, prezenta cauză se referă la măsuri naționale de „compensare” foarte speciale acordate în contextul reformei statutului France Télécom ca urmare a privatizării acesteia din urmă.

15. Pentru a aborda corect problemele care ne sunt supuse atenției, considerăm că este util să facem o recapitulare și să furnizăm unele precizări referitoare la natura măsurilor în litigiu și la contextul elaborării lor.

16. În temeiul Legii din 1990, France Télécom s-a constituit drept operator public dotat cu personalitate juridică, în timp ce anterior aceasta forma împreună cu La Poste o direcție generală a Ministerului Poștelor și Telecomunicațiilor francez.

5 — Hotărârea Franța/Comisia (T-135/12, EU:T:2015:116).

17. În pofida acestei schimbări de statut, France Télécom a continuat până în anul 1997 să recruteze persoane având statutul de funcționari de stat.

18. În continuarea practicii bugetare anterioare în ceea ce privește finanțarea pensiilor foștilor funcționari ai France Télécom, Legea din 1990 prevedea la articolul 30, pe de o parte, că plata și administrarea pensiilor alocate funcționarilor France Télécom erau efectuate de stat și, pe de altă parte, că, în compensație, France Télécom era obligată să plătească finanțelor publice atât suma reținerilor aplicate salariului agenților săi, cât și o „contribuție suplimentară” care să permită suportarea integrală a costurilor pensiilor acordate agenților săi pensionați.

19. Contribuția suplimentară, denumită „angajator”, a cărei plată era în sarcina France Télécom era stabilită ca diferența dintre suma totală a pensiilor plătite de statul francez și partea achitată de funcționarii în activitate din salariile lor.

20. Cu alte cuvinte, France Télécom trebuia să suporte totalitatea costurilor cu pensiile personalului său cu statut de funcționar pensionat (inclusiv ale foștilor funcționari ai Ministerului Poștelor și Telecomunicațiilor), minus reținerea operată asupra salariului personalului său cu statut de funcționar activ.

21. Trebuie să se rețină că, în fapt, France Télécom contabiliza cheltuielile legate de pensii pe baza contribuțiilor plătite. Având în vedere creșterea inevitabilă a cheltuielilor, ținând cont de evoluția previzibilă a pensiilor care trebuiau plătite foștilor funcționari, France Télécom înregistra de asemenea în conturile sale un provizion anual destinat eșalonării efectului estimat al creșterilor viitoare ale plăților pe o perioadă de 30 de ani. Valoarea totală a provizionului astfel constituit până în 1996 era de aproximativ 3,6 miliarde de euro [6].

22. Prin Legea din 1996, France Télécom s-a constituit ca societate pe acțiuni de drept francez. Deși France Télécom a încetat recrutarea funcționarilor începând din 1997, corpul funcționarilor societății respective deja constituit rămânea totuși afiliat acesteia, păstrându-și statutul și garanțiile, inclusiv condițiile de angajare identice cu cele ale funcționarilor de stat.

23. Or, suma rezultată din reținerea aplicată asupra salariilor funcționarilor activi ai France Télécom se reducea pe măsura pensionării acestora, în timp ce această pensionare majora totodată cheltuielile aferente pensiilor respective, astfel încât contribuția suplimentară era destinată să crească constant (până ce rata mortalității persoanelor pensionate o depășește pe cea a noilor pensionați).

24. În aceste condiții, legiuitorul francez a decis să modifice regimul finanțării pensiilor funcționarilor France Télécom.

25. În temeiul Legii din 1996, aceasta din urmă este acum supusă numai plății unei contribuții liberatorii care permite egalizarea costurilor sociale impuse pe salarii între France Télécom și celelalte întreprinderi din sectorul telecomunicațiilor, pentru acele riscuri care sunt comune salariaților de drept comun și funcționarilor de stat. Aceasta presupune că sarcina financiară impusă France Télécom este limitată la plata unei contribuții, dar că costurile legate de plata pensiilor foștilor săi funcționari sunt trecute în sarcina statului. Aceasta presupune de asemenea faptul că France Télécom nu este supusă plății unor contribuții plătite de concurenții France Télécom pentru a asigura riscurile care nu sunt comune salariaților și funcționarilor, în special șomajul și creanțele salariale în caz de reorganizare judiciară sau de lichidare a întreprinderii.

6 — A se vedea considerentul (19) al deciziei în litigiu.

26. În sfârșit, trebuie să se arate că reforma finanțării pensiilor France Télécom a intervenit în contextul liberalizării sporite a pieței telecomunicațiilor la nivel european și, prin urmare, și-a produs efectele pe o piață deschisă progresiv concurenței. Comisia a arătat astfel, în considerentul (49) al deciziei în litigiu, că „dorința de a favoriza expansiunea France Télécom pe alte piețe europene decât Franța apare pe fundalul Legii din 1996 și al deschiderii întreprinderii cu capital privat, după cum reiese din declarațiile din timpul discutării proiectului”.

B – *Cu privire la primul motiv, întemeiat pe erori de drept în aprecierea condițiilor care trebuie îndeplinite pentru a califica măsura în litigiu drept „ajutor de stat” în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE*

27. Prin intermediul primului motiv, recurenta contestă calificarea drept „ajutor de stat” a măsurii în litigiu sub mai multe aspecte, care se suprapun parțial. Arătăm în special că problematica identificării unui avantaj economic în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, care face obiectul primului aspect al primului motiv, este strâns legată de aceea a caracterului selectiv al măsurii în discuție, vizată de al doilea aspect al acestui motiv, și că o examinare de ansamblu a acestor probleme ar fi putut fi avută în vedere.

28. În pofida acestei constatări, am considerat că este preferabil, din motive de claritate, să răspundem la primul motiv urmărind, în măsura în care este posibil, structura argumentației invocate de recurentă.

1. Cu privire la primul aspect, întemeiat pe erori de drept săvârșite de Tribunal în cadrul aprecierii privind existența unui avantaj

a) Argumentația recurentei

29. Orange arată, în esență, că Tribunalul a săvârșit mai multe erori de drept în aprecierea existenței unui avantaj, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, în beneficiul France Télécom. Potrivit acesteia, măsura în litigiu, și anume reducerea, determinată de Legea din 1996, a cotizațiilor pentru pensii care trebuiau plătite de France Télécom, urmărea să compenseze ceea ce Orange califică drept „dezavantaj structural”. Acest dezavantaj ar rezulta din Legea din 1990, care a generat costuri importante în ceea ce privește finanțarea pensiilor foștilor săi funcționari în raport cu costurile suportate de alți operatori economici concurenți. În consecință, măsura în litigiu nu ar avea ca efect să o plaseze într-o poziție concurențială mai favorabilă în raport cu întreprinderile concurente.

30. Argumentația acesteia se structurează în mod schematic în trei puncte.

31. În primul rând, Orange arată că în mod greșit Tribunalul a considerat, la punctele 42 și 43 din hotărârea atacată, că respectivul caracter compensatoriu al măsurii în litigiu nu permite înlăturarea calificării drept ajutor de stat, cu singura excepție a cazurilor în care intervenția statală în discuție trebuie să fie considerată drept compensația prestațiilor efectuate de întreprinderile însărcinate cu un serviciu de interes economic general în vederea executării unor obligații de serviciu public, în conformitate cu principiile stabilite prin Hotărârea Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg [7]. În această privință, recurenta apreciază că interpretarea unor hotărâri ale Curții [8] și ale Tribunalului [9] reținută în hotărârea atacată este eronată.

7 — C-280/00, EU:C:2003:415.

8 — Hotărârea Comitato „Venezia vuole vivere” și alții/Comisia (C-71/09 P, C-73/09 P și C-76/09 P, EU:C:2011:368, punctele 90-92).

9 — Hotărârea British Telecommunications și BT Pension Scheme Trustees/Comisia (T-226/09 și T-230/09, EU:T:2013:466, punctul 71).

32. În al doilea rând, Orange apreciază că poziția sa, întemeiată pe existența unui dezavantaj structural, este susținută de Hotărârea Enirisorse [10], contrar considerațiilor Tribunalului de la punctele 39 și 41 din hotărârea atacată.

33. În al treilea și ultimul rând, Orange susține că Tribunalul a definit greșit, la punctul 41 din hotărârea atacată, cadrul de referință, și anume situația „tip” care permite să se determine situația aplicabilă în mod normal. În speță, ar fi fost necesar să se rețină ca punct de referință regimul aplicabil întreprinderilor concurente pentru contribuțiile la finanțarea pensiilor personalului acestora, iar nu cea care rezultă din situația în care s-ar fi aflat France Télécom dacă Legea din 1990 ar mai fi fost în vigoare.

b) Analiză

34. Înainte de a aborda mai precis diferitele aspecte ale argumentației susținute de recurentă – care vizează în definitiv aceeași problematică –, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe consacrate, sunt considerate în special ajutoare intervențiile care, sub diverse forme, reduc sarcinile care grevează în mod normal bugetul unei întreprinderi și care, din acest motiv, fără să fie subvenții în sensul strict al termenului, au aceeași natură și efecte identice [11]. Curtea a precizat, în special, că costurile legate de remunerația angajaților grevează, prin natura lor, bugetul întreprinderilor, independent de problema dacă astfel de costuri decurg sau nu decurg din obligații legale sau din contracte colective [12].

35. Potrivit unei jurisprudențe de asemenea constante, noțiunea „avantaj” inerentă calificării unei măsuri ca ajutor de stat prezintă un caracter obiectiv, independent de motivele autorilor măsurii în cauză. Astfel, natura obiectivelor urmărite prin măsuri de stat și justificarea acestora sunt lipsite de orice relevanță pentru calificarea lor ca ajutor de stat. Astfel, articolul 107 alineatul (1) TFUE nu distinge în funcție de cauzele sau de obiectivele intervențiilor de stat, ci le definește în funcție de efectele acestora [13].

36. În mod surprinzător, recurenta nu a contestat în mod explicit, în cadrul prezentului aspect [14], punctul de plecare al aprecierii reținute de Tribunal, astfel cum a fost formulat la punctul 37 din hotărârea atacată. Acest punct arată că, „[î]n speță, este cert că, reducând costurile sociale instituite în temeiul Legii din 1990, Legea din 1996 a ameliorat situația juridică a France Télécom față de regimul precedent și, în consecință, a generat un avantaj pentru aceasta din urmă”.

37. Cu toate acestea, în speță se pune problema dacă Tribunalul, într-un mod sau în altul, nu a ținut seama de metodologia de identificare a unui avantaj, confirmând abordarea reținută de Comisie în decizia în litigiu. În pofida caracterului relativ tehnic al măsurilor în discuție, alegerea punctului de referință relevant, care se dovedește crucial pentru a identifica avantajul economic de care France Télécom ar fi beneficiat și, prin urmare, pentru a califica aceste măsuri drept „ajutoare de stat” în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, poate fi controlată în cadrul unui recurs [15].

10 — C-237/04, EU:C:2006:197.

11 — Hotărârile France Télécom/Comisia (C-81/10 P, EU:C:2011:811, punctul 16 și jurisprudența citată) și Eventech (C-518/13, EU:C:2015:9, punctul 33 și jurisprudența citată).

12 — Hotărârea Belgia/Comisia (C-5/01, EU:C:2002:754, punctul 39).

13 — Hotărârea France Télécom/Comisia (C-81/10 P, EU:C:2011:811, punctul 17 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea BVVG (C-39/14, EU:C:2015:470, punctul 52 și jurisprudența citată).

14 — În schimb, aceasta a reproșat Tribunalului, în cadrul celui de al treilea aspect al primului motiv, că s-a limitat să constate că Legea din 1996 îmbunătățise situația financiară a France Télécom, „fără a analiza efectul actual sau potențial asupra pieței relevante”.

15 — Aceasta chiar dacă unele părți ale argumentației Orange par să se asemene fie cu o simplă reiterare a argumentelor invocate deja în fața Tribunalului, fie cu aprecierea și cu calificarea situației de fapt care au fost efectuate de Tribunal.

38. În această privință, amintim că Comisia a considerat „regim normal”, și anume regimul de referință de la care derogă măsura în litigiu adoptată în 1996, regimul aplicabil pensiilor funcționarilor France Télécom de la privatizarea acesteia din urmă în anul 1990. Această alegere a fost confirmată de Tribunal la punctul 37 și următoarele din hotărârea atacată.

39. În opinia noastră, acest aspect nu implică o cenzură.

40. În primul rând, în ceea ce privește argumentul întemeiat pe Hotărârea Enirisorse [16], deși este adevărat că, în temeiul acestei hotărâri, o măsură nu poate fi calificată drept ajutor de stat atunci când se limitează să evite ca bugetul beneficiarului acesteia să fie grevat de o sarcină care într-o situație normală nu ar fi existat, mai trebuie să se stabilească faptul că măsura în litigiu este în legătură cu o măsură de stat precedentă și că vizează să anihileze efectele acesteia. Hotărârea menționată nu urmărește să consacre vreo teorie a dezavantajului structural, ci se raportează, astfel cum Tribunalul a menționat în mod corect, la ipoteza, cu totul specială, a unui regim care stabilește o dublă derogatore de la dreptul comun.

41. Astfel, trebuie subliniat că Hotărârea Enirisorse (C-237/04, EU:C:2006:197) privea o măsură de stat foarte specială, referitoare la o normă generală de drept civil, care nu permitea retragerea acționarilor unei societăți cu rambursarea acțiunilor lor decât în cazuri enumerate în mod limitativ. Prin derogare de la această normă generală, legiuitorul italian prevăzuse că numai acționarii întreprinderii Sotacarbo se puteau retrage într-o serie de cazuri, beneficiind de rambursarea respectivă. Această posibilitate derogatorie a fost acordată printr-o lege adoptată după câțiva ani, lege care prevedea că, în cazul în care acționarii Sotacarbo, printre care figura societatea Enirisorse, ar face uz de posibilitatea lor de a se retrage, valoarea acțiunilor pe care le dețin nu le-ar mai fi rambursată. Această din urmă măsură urmărea tocmai să anuleze avantajul pe care acționarii menționați l-ar fi obținut ca urmare a aplicării regimului respectiv, impunându-le, pentru exercitarea posibilității excepționale de retragere, să renunțe la orice drept asupra patrimoniului societății și să procedeze la aportul participațiilor încă datorate. Măsura evita astfel ca aplicarea regimului excepțional să greveze bugetul societății în discuție cu o sarcină, și anume rambursarea acțiunilor societăților acționare, care nu era prevăzută de regimul care îi era aplicabil în mod normal.

42. În această cauză, soluția reținută de Curte, marcată de pragmatism, se baza pe faptul că măsura în litigiu era strâns legată de regimul derogatoriu aplicabil anterior. Această măsură, care se limita să neutralizeze avantajul acordat anterior Enirisorse sub forma unei posibilități excepționale de retragere, nu a avut, prin urmare, efectul de a acorda un avantaj economic în beneficiul întreprinderii Sotacarbo [17].

43. Această situație nu se regăsește în speță.

44. Astfel, France Télécom avea, în temeiul Legii din 1990, o obligație specifică, net diferită de cea care se impune potrivit regimului comun al dreptului pensiilor, însă care nu poate fi considerată drept derogatorie de la dreptul comun, întrucât contribuțiile referitoare la pensiile funcționarilor nu erau supuse anterior regimului comun al contribuțiilor la pensie. Astfel, sistemul de finanțare a pensiilor funcționarilor decurge dintr-un regim juridic distinct și net separat de regimul aplicabil salariaților de drept privat, cum sunt salariații concurenților France Télécom.

45. Nu rezultă, în special, că contribuțiile privind costurile cu pensiile funcționarilor de stat sunt supuse regimului comun aplicabil contribuțiilor la pensie, ceea ce ar permite să se concluzioneze că acesta din urmă constituie regimul normal aplicabil în speță. Contrar celor pretinse de Orange, măsura în litigiu nu urmărește să evite ca France Télécom să fie supusă unei sarcini care într-o

16 — C-237/04, EU:C:2006:197, punctele 43-49.

17 — Concluziile avocatului general Poiares Maduro prezentate în cauza Enirisorse (C-237/04, EU:C:2006:21, punctul 32).

situație normală nu ar trebui să îi afecteze bugetul. În speță nu se poate susține în mod valabil că regimul aplicabil începând cu anul 1996 a avut drept rol să remedieze faptul că France Télécom ar fi fost expusă la sarcini suplimentare care rezultă dintr-un regim specific la care nu erau supuse întreprinderile concurente cărora li se aplica dreptul comun în condiții normale de piață.

46. Desigur, este cert faptul că intră sub incidența calificării drept „ajutor de stat” în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE măsurile acordate prin intermediul resurselor de stat care plasează întreprinderea beneficiară *într-o situație financiară mai favorabilă decât cea a concurenților săi* sau care trebuie să fie considerate drept un *avantaj economic pe care întreprinderea beneficiară nu l-ar fi obținut în condiții normale de piață*[18].

47. În opinia noastră, trimiterea la *condițiile normale de piață* și/sau la *situația altor concurenți* are sens numai în cazul în care este de dorit o examinare comparativă ținând seama de măsura specifică în cauză, care nu poate, în sine, să fie analizată drept o „prestație pozitivă” sau drept o măsură echivalentă unei astfel de prestații. Cu alte cuvinte, nu se poate considera că această jurisprudență este operantă în ipoteza în care caracterul ad-hoc al măsurii în cauză, care se impune în speță ținând seama de schimbarea de statut a France Télécom, este în mod clar dovedit. De altfel, sesizăm o anumită incoerență în a pretinde, pe de o parte, că France Télécom se confruntă, ca urmare a Legii din 1990, cu un dezavantaj structural – care o plasează oarecum într-o situație cu totul specială – și, pe de altă parte, că trebuie evaluată existența unui avantaj economic în lumina „condițiilor normale de piață”.

48. În al doilea rând, nici argumentul Orange întemeiat, mai general, pe faptul că măsura în litigiu era destinată să o libereze de un dezavantaj sau de un handicap structural nu este convingător.

49. Astfel, Curtea a precizat că împrejurarea că un stat membru urmărește să apropie, prin măsuri unilaterale, condițiile de concurență care există într-un anumit sector economic de cele din alte state membre nu poate înlătura caracterul de ajutor al acestor măsuri[19].

50. Această jurisprudență se înscrie în continuarea imediată a normei potrivit căreia, pentru a califica o măsură drept ajutor de stat, nu este necesar să se analizeze cauzele sau obiectivele acestei măsuri întrucât sunt importante numai efectele sale. Astfel, în opinia noastră, faptul că o autoritate de stat urmărește să compenseze prin adoptarea unor măsuri specifice impunerea unor sarcini specifice, care rezultă din modificarea statutului unei anumite entități, însă fără legătură cu executarea unor obligații de serviciu public în condițiile definite prin Hotărârea Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg[20], nu le poate înlătura acestor măsuri caracterul de avantaj economic care poate fi calificat drept „ajutor de stat” în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE. Deși nu se poate nega faptul că Tribunalul s-a putut îndepărta de la această regulă în anumite ocazii, cazurile analizate[21] rămân, din câte cunoaștem, izolate[22] și, în orice caz, nu au fost confirmate de Curte[23].

18 — A se vedea în acest sens Hotărârea Libert și alții (C-197/11 și C-203/11, EU:C:2013:288, punctul 83 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea Franța/Comisia (C-559/12 P, EU:C:2014:217, punctul 94 și jurisprudența citată).

19 — A se vedea Hotărârea Comitato „Venezia vuole vivere” și alții/Comisia (C-71/09 P, C-73/09 P și C-76/09 P, EU:C:2011:368, punctul 95 și jurisprudența citată), care invalidează în această privință abordarea cazuistică preconizată de Tribunal în Hotărârea Hotel Cipriani și alții/Comisia (T-254/00, T-270/00 și T-277/00, EU:T:2008:537).

20 — C-280/00, EU:C:2003:41.

21 — Hotărârea Danske Busvognmænd/Comisia (T-157/01, EU:T:2004:76, punctul 196 și urm.), precum și Hotărârea Hotel Cipriani și alții/Comisia (T-254/00, T-270/00 și T-277/00, EU:T:2008:537, punctul 86 și urm.).

22 — O demonstrează hotărâri mai recente ale Tribunalului (a se vedea în special Hotărârea British Telecommunications și BT Pension Scheme Trustees/Comisia, T-226/09 și T-230/09, EU:T:2013:466, punctul 71, precum și Ordonanța Stahlwerk Bous/Comisia, T-172/14 R, EU:T:2014:558, punctul 59).

23 — A se vedea Hotărârea Comitato „Venezia vuole vivere” și alții/Comisia (C-71/09 P, C-73/09 P și C-76/09 P, EU:C:2011:368, punctele 92 și 94 -96).

51. De asemenea, aceasta găsește un sprijin sigur în faptul că compensarea unor dezavantaje structurale poate fi luată în considerare eventual în cadrul examinării compatibilității unei anumite măsuri de ajutor de stat cu piața comună, în conformitate cu articolul 107 alineatul (3) TFUE, cum sunt cele care iau forma unor ajutoare regionale [24] sau de mediu [25].

52. În orice caz și astfel cum am arătat anterior în ceea ce privește fondul măsurii în litigiu, nu suntem convinși nicidecum că France Télécom a suferit propriu-zis, ca urmare a adoptării Legii din 1990, un dezavantaj structural sau competitiv pe care Legea din 1996 urmărea să îl remedieze.

53. În opinia noastră, Legea din 1990 a avut ca efect punerea în aplicare a unui regim de finanțare foarte specific a pensiilor foștilor funcționari ai France Télécom. În aplicarea acestui regim, statul rămâne, în definitiv, singurul responsabil pentru plata pensiilor pentru limită de vârstă ale funcționarilor.

54. Ceea ce urmărește să reglementeze această lege este compensația care trebuie plătită de France Télécom ca urmare a punerii la dispoziție a funcționarilor de stat, fără să se fi dovedit că respectiva compensație ar fi fost, în sine, dezavantajoasă pentru acesta din urmă.

55. Astfel cum a arătat Comisia în considerentul (103) al deciziei în litigiu, observație pe care reclamanta nu a contestat-o în mod serios în prima instanță, sarcina de care France Télécom a fost liberată nu era nici nouă, întrucât Legea din 1990 relua practica bugetară anterioară, nici imprevizibilă, întrucât întreprinderea constituia provizioane în acest scop, nici derogatorie de la dreptul comun al securității sociale, întrucât acesta nu se aplică compensației plătite de France Télécom.

56. Faptul că sarcina financiară impusă France Télécom în temeiul Legii din 1990 a fost resimțită ulterior ca dezavantajoasă, chiar exorbitantă, ca urmare a numărului în scădere de funcționari activi și cotizanți pe care aceasta îi angajează nu are legătură cu existența unui avantaj structural. Situația expusă rezultă din alegerea legiuitorului de a menține în funcție un anumit număr de funcționari în cadrul entității France Télécom, cu avantajele și cu inconvenientele aferente, în pofida modificării statutului său.

57. În al treilea rând, trebuie să subliniem, în continuarea celor menționate mai sus cu privire la interpretarea Hotărârii Enirisorse (C-237/04, EU:C:2006:197) care ar trebui reținută, că cadrul de referință ales, și anume „situația normală” cu care trebuie comparată situația ce rezultă din măsura în cauză, nu poate fi asimilat cu „regimul aplicabil întreprinderilor concurente ale France Télécom pentru contribuțiile angajator de pensie prevăzute de regimul general de securitate socială”. Existența unui avantaj economic nu se poate analiza în funcție de sarcina suportată de concurenții France Télécom cu titlu de contribuții la regimul general, pentru simplul motiv că sarcina suportată de France Télécom în scopul finanțării pensiilor personalului său alcătuit din foști funcționari nu are legătură cu regimul general menționat.

58. Adoptarea Legii din 1990 se înscrie în continuarea sistemului de finanțare a pensiilor în vigoare până atunci. În schimb, Legea din 1996 a modificat profund sarcina financiară pe care France Télécom trebuia să o suporte ca urmare a alegerii de a menține angajarea de funcționari în cadrul său.

59. În sfârșit, este necesar să se examineze, cu titlu de obligație a instanței de a examina existența unei eventuale contradicții în motivarea deciziei în litigiu, dacă nu există o contradicție între, pe de o parte, considerentul (97) al deciziei în litigiu (care precizează că „[p]unerea la dispoziție a unor funcționari formați de stat întreprinderii France Télécom fără nicio contribuție în ceea ce privește pensiile plătite

24 — A se vedea în special în cauza numită „des Açores”, Hotărârea Portugalia/Comisia (C-88/03, EU:C:2006:511, punctul 77).

25 — A se vedea Hotărârea Comisia/Țările de Jos (C-279/08 P, EU:C:2011:551, punctul 75 și jurisprudența citată).

sau care trebuie plătite ar conferi un avantaj clar acesteia din urmă”) și, pe de altă parte, considerentul (102) al aceleiași decizii (care menționează că „pentru a preciza situația întreprinderii France Télécom, situația de referință este cea a unei întreprinderi, publice sau private, care ar angaja personal funcționar ce și-a păstrat statutul”) precum și trimiterea la rata de echitate concurențială în examinarea compatibilității ajutorului în temeiul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE.

60. În această privință, trebuie observat că, prin considerentul (97) al deciziei în litigiu, Comisia urmărea să răspundă argumentației potrivit căreia France Télécom ar fi suferit, ca urmare a Legii din 1990, un dezavantaj structural.

61. În ceea ce privește considerentul (102) al aceleiași decizii, acesta urmărea să efectueze o armonizare cu situația specială a grupului La Poste, care privea o măsură foarte similară cu prezentul caz. Comisia a subliniat în special în acest considerent că „regimul de pensie al funcționarilor France Télécom înainte de reforma din 1996 era acel[așI] cu […] regimul[…] comparabil aplicat întreprinderii La Poste în aceeași perioadă”.

62. În ceea ce privește trimiterea la rata de echitate concurențială în cadrul examinării compatibilității ajutorului, aceasta decurge, astfel cum a explicat foarte corect Comisia în cadrul ședinței, din faptul că data de referință pentru a identifica avantajul constitutiv al ajutorului în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE este diferită în speță de cea care este relevantă pentru examinarea compatibilității ajutorului în temeiul alineatului (3) litera (c) din același articol. Identificarea avantajului trebuie să se facă în funcție de efectele produse începând cu data adoptării măsurii în litigiu. În schimb, examinarea compatibilității unei măsuri de ajutor are un caracter eminamente prospectiv și impune plasarea într-o situație de liberalizare optimă a piețelor de telecomunicații și de dispariție a avantajelor și a constrângerilor cu care se confruntă anumiți operatori istorici ca urmare a instituirii unor foste monopoluri de stat.

63. În consecință, considerăm că decizia în litigiu este lipsită de contradicții cu privire la acest aspect și că, prin urmare, primul aspect al primului motiv trebuie înlăturat.

2. Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe erori de drept săvârșite de Tribunal în cadrul aprecierii sale referitoare la caracterul selectiv al măsurii în litigiu

64. Orange consideră că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept întrucât a statuat, la punctele 52 și 53 din hotărârea atacată, că măsura în litigiu era selectivă deoarece nu privea decât Orange. În opinia acesteia, o măsură de stat individuală este selectivă numai dacă favorizează o anumită întreprindere în raport cu alte întreprinderi care se află într-o situație de fapt și juridică comparabilă. Orange apreciază că, în speță, Tribunalul nu putea să se limiteze la a prezuma că condiția de selectivitate era îndeplinită ca urmare a caracterului total ad-hoc al măsurii în litigiu.

65. Avem convingerea fermă că acest aspect trebuie înlăturat.

66. Astfel cum am menționat recent în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Comisia/MOL [26], examinarea condiției de selectivitate vizate la articolul 107 alineatul (1) TFUE are sens numai atunci când în discuție este o măsură de stat cu aplicare generală.

67. Astfel, această cerință a selectivității nu are același rol după cum măsura în cauză este avută în vedere ca un ajutor individual sau ca o schemă generală de ajutor. La aprecierea unei măsuri de natură individuală, identificarea avantajului economic permite, în principiu, să se prezume „specificitatea” acesteia și, prin urmare, să se concluzioneze că prezintă și un caracter selectiv. În schimb, în cadrul

26 — A se vedea Concluziile noastre în cauza Comisia/MOL (C-15/14 P, EU:C:2015:32, punctul 47). A se vedea Hotărârea Comisia/MOL (C-15/14 P, EU:C:2015:362, punctul 60).

examinării unui sistem de natură generală, selectivitatea permite să se identifice dacă presupusul avantaj, deși se adresează operatorilor economici în general, favorizează, în realitate și ținând seama de criteriile obiective pe care le reține, numai anumite tipuri de întreprinderi sau grupuri de întreprinderi [27].

68. Curtea a precizat astfel că, în cazul în care în discuție este un ajutor individual, identificarea avantajului economic permite, în principiu, să se prezume selectivitatea acestuia [28], iar aceasta, în opinia noastră, independent de problema dacă există pe piața sau pe pieţele relevante operatori care se află într-o situație de fapt și juridică comparabilă.

69. Or, măsura în litigiu în speță, care constă în reducerea sarcinilor legate numai de pensiile funcționarilor France Télécom, astfel cum rezultă aceasta din dispozitivul pus în aplicare prin Legea din 1996, are în mod incontestabil un caracter individual. Examinarea caracterului selectiv al măsurii în litigiu preconizată de Orange este, într-un astfel de context, lipsită de sens.

70. Jurisprudența invocată de recurentă, care se referă la măsuri legislative cu aplicare generală, nu o ajută nicidecum pe recurentă în această privință.

71. Astfel, în ceea ce privește, mai întâi, cauza în care s-a pronunțat Hotărârea 3M Italia [29], este necesar să se arate că aceasta punea în discuție, în fața instanței italiene, o dispoziție națională de natură fiscală [30], în special din punctul de vedere al dreptului ajutoarelor de stat. Fiind chemată să aducă precizări cu privire la aspectul dacă și în ce măsură intervenția de stat în litigiu era de natură să îndeplinească condiția de selectivitate prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE, Curtea a declarat că, pentru a aprecia dacă o măsură, pe care a considerat-o în mod expres drept „generală” [31], avea caracter selectiv, trebuia să se examineze dacă, în cadrul unui regim juridic determinat, această măsură constituia un avantaj pentru anumite întreprinderi în raport cu altele care se află într-o situație juridică și de fapt comparabilă. În loc să susțină poziția exprimată de Orange, această ultimă considerație confirmă ideea că examinarea selectivității unei măsuri are sens numai în prezența unei măsuri de ordin general care operează o distincție între întreprinderi ce nu rezultă „din natura sau din economia sistemului din care [aceasta face parte]” [32].

72. De asemenea, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235) erau în discuție privilegiile de care beneficia entitatea bancară Agrotiki Trapeza tis Ellados AE (ATE) în temeiul Legii 4332/1929 [33], și anume scutirea de unele tarife, precum dreptul de a înscrie unilateral o ipotecă asupra bunurilor imobile ale agricultorilor sau ale altor persoane care desfășoară o activitate conexă, dreptul de a solicita executarea silită printr-un simplu înscris sub semnătură privată și scutirea de orice tarife și taxe datorate cu ocazia înscrierii unei astfel de ipoteci, precum și a efectuării executării silite. În acest context, sesizată cu o cerere de decizie preliminară prin care se urmărea să se stabilească dacă această măsură națională putea fi calificată drept „ajutor de stat” în sensul articolului 87 alineatul (1) CE [devenit articolul 107 alineatul (1) TFUE], Curtea s-a limitat să precizeze că „din dosarul prezentat Curții nu reie[șea] că celelalte bănci beneficia[u] de o asemenea scutire, ceea ce ar sugera că această măsură prezintă un caracter selectiv”.

27 — A se vedea Concluziile noastre în cauza Comisia/MOL (C-15/14 P, EU:C:2015:32, punctele 50-52).

28 — A se vedea Hotărârea Comisia/MOL (C-15/14 P, EU:C:2015:362, punctul 60).

29 — C-417/10, EU:C:2012:184.

30 — Și anume articolul 3 alineatul 2 bis litera (b) din Decretul-lege nr. 40/2010 (GURI nr. 71 din 26 martie 2010), aprobat cu modificări prin Legea nr. 73/2010 (GURI nr. 120 din 25 mai 2010).

31 — A se vedea punctul 39 din această hotărâre.

32 — A se vedea punctele 40-43 din hotărârea menționată.

33 — FEK A’ 283.

3. Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe erori de drept săvârșite de Tribunal în cadrul aprecierii sale referitoare la criteriul afectării concurenței

73. Orange reproșează Tribunalului că a săvârșit erori de drept și că nu și-a îndeplinit obligația de motivare atunci când a apreciat, la punctele 63 și 64 din hotărârea atacată, că criteriul afectării concurenței era îndeplinit din moment ce resursele financiare eliberate de măsura în litigiu au putut să favorizeze dezvoltarea activităților Orange pe piețe nou deschise concurenței și că aceasta ar fi recunoscut că măsura menționată fusese indispensabilă pentru a-i permite să participe la dezvoltarea concurenței. Orange susține în special că Tribunalul ar fi trebuit, în urma examinării aprecierilor reținute de Comisie, să concluzioneze că nu fusese dovedită în mod valabil existența unui efect anticoncurențial, din moment ce cadrul de referință definit privea numai societatea Orange și că însăși Comisia ar fi recunoscut că măsura în discuție era necesară pentru a asigura o concurență bazată pe merite pe o piață în curs de deschidere către concurență.

74. În opinia noastră, acest ultim aspect al primului motiv trebuie de asemenea înlăturat.

75. În ceea ce privește critica întemeiată pe nemotivare, considerăm că hotărârea atacată prezintă în mod clar motivele pentru care Tribunalul a confirmat aprecierea Comisiei cu privire la condiția referitoare la denaturarea concurenței. Motivația reținută a permis persoanelor interesate, în conformitate cu cerințele care decurg din jurisprudența consacrată în materie [34], să cunoască motivele pe care se întemeiază hotărârea atacată, iar Curții să dispună de elemente suficiente pentru a-și exercita controlul în cadrul unui recurs.

76. În rest, apreciem că considerațiile reținute de Tribunal nu sunt afectate de erori. În special, faptul, de altfel recunoscut de Orange, că resursele financiare eliberate de această măsură, al căror cuantum actualizat în anul 1996 se ridica la peste 13 miliarde de euro, au putut să favorizeze dezvoltarea activităților recurentei indică tocmai că măsura respectivă a avut un impact, cel puțin potențial, asupra concurenței, iar aceasta independent de problema de a ști ce obiectiv, eventual de interes comun, viza să urmărească măsura menționată.

77. Ținând seama de ansamblul considerațiilor care precedă, propunem respingerea primului motiv de recurs.

C – *Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe erori de drept săvârșite de Tribunal în cadrul aprecierii sale referitoare la compatibilitatea măsurii în litigiu cu piața internă*

1. Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o denaturare a faptelor și pe o încălcare a obligației de motivare, săvârșite de Tribunal în cadrul aprecierii sale referitoare la finalitatea contribuției forfetare excepționale

78. Orange apreciază că Tribunalul a denaturat faptele care i-au fost prezentate și a încălcat obligația sa de motivare atunci când a apreciat, la punctele 93 și 94 din hotărârea atacată, că modul de redactare a articolului 30 din Legea din 1990, care a fost modificat prin articolul 6 din Legea din 1996, nu se opune unei interpretări conform căreia contribuția forfetară excepțională nu constituie un cost social, ci urmărea alte obiective și că, în consecință, Comisia nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că neluarea în considerare a riscurilor care nu sunt comune în contribuția angajator cu caracter liberatoriu nu putea fi compensată prin contribuția menționată.

79. În opinia noastră, acest aspect al argumentației recurentei nu poate fi reținut.

34 — A se vedea, printre numeroase cauze, Hotărârile ArcelorMittal Luxemburg/Comisia și Comisia/ArcelorMittal Luxemburg și alții (C-201/09 P și C-216/09 P, EU:C:2011:190, punctul 78), Land Burgenland și alții/Comisia (C-214/12 P, C-215/12 P și C-223/12 P, EU:C:2013:682, punctul 81), precum și Franța/Comisia (C-559/12 P, EU:C:2014:217, punctul 88).

80. În această privință, trebuie amintit că verificarea denaturării faptelor, care, în calitate de excepție de la principiul potrivit căruia nu revine Curții, sesizată cu un recurs, sarcina de a verifica faptele, trebuie să fie interpretată în mod restrictiv, conduce în speță la a determina dacă reiese în mod vădit din înscrisuri că Tribunalul a modificat domeniul de aplicare care trebuia acordat Legii din 1996 [35].

81. Este vorba, mai precis, de a determina dacă considerațiile reținute la punctele 92 și 93 din hotărârea atacată cu privire la natura contribuțiilor în litigiu descrise la articolul 6 din Legea din 1996 sunt vădit eronate.

82. Considerăm că situația nu se prezintă astfel.

83. După cum reiese din înscrisurile din dosar, articolul 30 din Legea din 1990, care a fost modificat prin articolul 6 din Legea din 1996, obligă France Télécom să plătească finanțelor publice, în compensarea plății și administrării de către stat a pensiilor alocate, pe de o parte, o „contribuție angajator cu caracter liberatoriu a cărei rată […] este calculată astfel încât să egalizeze nivelurile cotizațiilor sociale și fiscale obligatorii impuse pe salarii între France Télécom și celelalte întreprinderi din sectorul telecomunicațiilor care sunt supuse dreptului comun al prestațiilor sociale” [a se vedea litera c) din această dispoziție]. Pe de altă parte, la litera d), dispoziția respectivă impune „o contribuție forfetară excepțională, ale cărei modalități de plată vor fi fixate în legea finanțelor”.

84. Confirmând, la punctele 92-94 din hotărârea atacată, concluzia Comisiei potrivit căreia, spre deosebire de contribuția forfetară excepțională, contribuția angajator nu avea drept obiectiv să atingă rata de echitate concurențială și că, prin urmare, lipsa luării în considerare a riscurilor care nu sunt comune în contribuția angajator cu caracter liberatoriu nu putea fi compensată prin contribuția forfetară excepțională, Tribunalul nu a denaturat nicidecum faptele și, în opinia noastră, nici nu a săvârșit o eroare de drept care trebuie cenzurată în cadrul prezentului recurs.

85. Contrar poziției susținute de recurentă, punctul 93 din hotărârea atacată nu abordează numai problema dacă respectiva contribuție forfetară excepțională prevăzută la articolul 30 din Legea din 1996 constituie sau nu constituie un „cost social” pentru Orange, ci urmărește să stabilească dacă această contribuție era, precum contribuția angajator cu caracter liberatoriu, destinată efectiv să asigure rata de echitate concurențială. Tribunalul urmărea astfel să răspundă unei argumentații, invocată în mod specific de recurentă și prezentată la punctul 91 din hotărârea atacată, cu privire la legătura care trebuie stabilită între soldul contribuției forfetare excepționale și plata contribuției angajator.

86. Pe de altă parte, în opinia noastră, considerațiile reținute de Tribunal la punctele 92-94 din hotărârea atacată nu pot fi apreciate ca fiind afectate de nemotivare. Astfel, rezultă că Tribunalul a răspuns la un standard juridic corespunzător argumentației invocate de recurentă în acest context. Considerațiile respective sunt de natură să permită recurentei să cunoască motivele pentru care Tribunalul a respins această argumentație, iar Curții să dispună de elemente suficiente pentru a-și exercita controlul [36].

87. În sfârșit, sub pretextul unei erori de drept săvârșite de Tribunal, în opinia noastră, recurenta intenționează în realitate să repună în discuție aprecierea situației de fapt efectuată de Tribunal. Or, această apreciere nu constituie o chestiune de drept supusă, în sine, controlului Curții [37].

35 — Pentru o ilustrare relativ recentă a naturii verificării efectuate de Curte cu privire la domeniul de aplicare al dreptului național în discuție, a se vedea abordarea reținută în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Franța/Comisia (C-559/12 P, EU:C:2014:217, punctele 78-83).

36 — A se vedea jurisprudența citată la nota de subsol 33.

37 — Hotărârea Alliance One International și Standard Commercial Tobacco/Comisia și Comisia/Alliance One International și alții (C-628/10 P și C-14/11 P, EU:C:2012:479, punctul 85 și jurisprudența citată).

2. Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o încălcare a obligației de motivare săvârșită de Tribunal în cadrul aprecierii „precedentului La Poste” [38]

88. Orange consideră că Tribunalul și-a încălcat obligația de motivare întrucât s-a limitat, la punctele 99-101 din hotărârea atacată, să reia aprecierile Comisiei, fără a efectua analiza argumentelor invocate de Orange pentru a stabili că aceste considerații erau eronate. În plus, Tribunalul nu ar fi examinat celelalte argumente invocate de Orange care urmăreau să stabilească faptul că Comisia nu era îndreptățită să trateze în mod diferit reforma pensiilor funcționarilor afiliați Orange și cea a funcționarilor afiliați grupului La Poste.

89. În opinia noastră, argumentația dezvoltată în cadrul prezentului aspect trebuie declarată inoperantă, din moment ce se referă la motive a căror invalidare nu poate determina anularea hotărârii atacate [39].

90. Trebuie astfel să se arate că considerațiile prezentate de Tribunal la punctele 99-101 din hotărârea atacată cu privire la valoarea care trebuie acordată Deciziei 2008/204 au fost prezentate numai cu titlu suplimentar, astfel cum reiese în mod clar din utilizarea, la începutul punctului 99 din această hotărâre, a expresiei „În plus”.

91. În această privință, este necesar să se precizeze că, prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv invocat în fața Tribunalului, recurenta susținea în esență că, prin faptul că a refuzat să aplice prezentei proceduri același raționament precum cel aplicat în Decizia 2008/204, privind o reformă care era comparabilă cu cea pusă în aplicare pentru recurentă, Comisia a săvârșit mai multe erori de apreciere și a încălcat principiile nediscriminării și egalității de tratament [40].

92. Ca răspuns la această argumentație, Tribunalul a precizat, astfel cum subliniase Comisia, că numai în cadrul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE trebuia apreciată legalitatea unei decizii a Comisiei prin care se constată că un ajutor nu îndeplinea condițiile de aplicare a acestei derogări, iar nu din perspectiva unei presupuse practici anterioare [41].

93. Doar cu titlu suplimentar Tribunalul a atras atenția că, în considerentele (152)-(165) ale deciziei în litigiu, Comisia a exclus posibilitatea ca, la data reformelor respective care le priveau, La Poste și France Télécom să se fi aflat într-o situație de fapt și de drept similară [42]. În ceea ce privește în special aprecierea contribuției forfetare excepționale în cele două cazuri, pe care recurenta o contestă în speță, Tribunalul a arătat că Comisia a susținut că condiția care impunea reatribuirea contribuției forfetare excepționale a La Poste a fost stabilită după ce aceasta a inițiat procedura oficială de investigare. O astfel de situație îi permitea să aprecieze această contribuție în privința ratei de echitate concurențială, în timp ce impunerea unei contribuții forfetare excepționale în cazul France Télécom a intervenit cu mult înainte și în afara contextului procedurii inițiate de Comisie [43].

94. Întrucât al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie declarat inoperant, trebuie să se respingă al doilea motiv ca fiind în parte nefondat și în parte inoperant.

38 — Decizia 2008/204/CE a Comisiei din 10 octombrie 2007 privind ajutoarele de stat acordate de către Franța în ceea ce privește reforma modului de finanțare a pensiilor funcționarilor de stat afiliați grupului La Poste (JO 2008, L 63, p. 16).

39 — A se vedea în acest sens Hotărârile Aéroports de Paris/Comisia (C-82/01 P, EU:C:2002:617, punctele 41 și 67 și jurisprudența citată), Dansk Rørindustri și alții/Comisia (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctul 148 și jurisprudența citată), precum și InnoLux/Comisia (C-231/14 P, EU:C:2015:451, punctul 83).

40 — A se vedea punctul 97 din hotărârea atacată.

41 — A se vedea punctul 98 din hotărârea atacată.

42 — A se vedea punctul 99 din hotărârea atacată.

43 — A se vedea punctul 100 din hotărârea atacată.

D – *Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe erori de drept săvârșite de Tribunal în cadrul aprecierii sale referitoare la perioada în care ajutorul este neutralizat de contribuția forfetară extraordinară*

95. Orange susține că Tribunalul a denaturat faptele și a efectuat o substituire de motive atunci când a apreciat, la punctele 107 și 108 din hotărârea atacată, că suprimarea sarcinilor de compensare și de supracompensare făcea parte din ajutorul definit la articolul 1 din decizia în litigiu, deși considerentul (119) al deciziei atacate se limitează să concluzioneze că ajutorul în litigiu constă în diminuarea contribuției care constituie contribuția angajator, fără a menționa sarcinile de compensare și de supracompensare.

96. Argumentația dezvoltată de recurentă urmărește să reproșeze Tribunalului că a efectuat în mod eronat o substituire de motive în ceea ce privește definirea exactă a ajutorului în cauză.

97. Această argumentație nu ne convinge deloc.

98. Desigur, la punctul 107 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că „[era] adevărat că, în mod regretabil, considerentul (119) al deciziei [în litigiu], care [conținea] concluzia privind existența unui ajutor în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, se [limita] să precizeze că ajutorul [consta] în diminuarea „contribuției care constituie contribuția angajator, fără a menționa sarcinile de compensare și de supracompensare”.

99. Tribunalul a apreciat însă că, în pofida acestei inexactități în definiția din decizia în litigiu, „[reieșea] atât din contextul deciziei [în litigiu], cât și din articolul 1 din aceasta că ajutorul [consta], potrivit Comisiei, în diminuarea contribuției plătite anterior de recurentă, ceea ce [includea] în mod necesar toate sarcinile suportate de aceasta din urmă înainte de intrarea în vigoare a măsurii în litigiu”.

100. Având în vedere această din urmă considerație și dat fiind că Tribunalul a menționat în mod expres definiția ajutorului cuprinsă la articolul 1 din decizia în litigiu [44], precum și precizările din considerentele (18) (inclusiv tabelul nr. 1) și (105) ale acestei decizii [45], în opinia noastră, în mod întemeiat Tribunalul a ajuns la concluzia că Comisia nu și-a încălcat obligația de motivare [46].

101. Pentru toate motivele care precedă, considerăm că trebuie să se înlăture acest din urmă motiv ca nefondat și, prin urmare, să se respingă recursul în totalitate.

V – **Concluzie**

102. În lumina considerațiilor care precedă, propunem Curții:

1) Să respingă recursul.

2) Să oblige Orange SA la plata cheltuielilor de judecată.

44 — A se vedea punctul 104 din hotărârea atacată.

45 — A se vedea punctul 105 din hotărârea atacată.

46 — A se vedea punctul 109 din hotărârea atacată.